

УДК 349.3: 364.614.8

**ПРИНЦИП СПРАВЕДЛИВОСТІ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИЗЬ ПРИЗМУ ЄДНОСТІ І ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ**

Корнева П. М.,

аспірантка кафедри трудового права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Соціальна справедливість органічно притаманна соціальному забезпеченню як виду діяльності держави, оскільки багато у чому, фактично, відтворює саму соціальну сутність нинішнього суспільства.

Принцип справедливості було досліджено представниками різних галузей права. Зокрема, в контексті конституційно-правових відносин принцип справедливості розглядався в роботах С. П. Погребняка. У сфері пенсійного забезпечення його було описано на монографічному рівні Л. С. Тарасовою та М. М. Шумило. Між тим реалії сьогодення зумовлюють дослідження особливостей реалізації принципу справедливості за умов обмежених можливостей держави у забезпеченні соціально-економічних прав людини.

З одного боку, принцип справедливості є визначальним у механізмі забезпечення державою однакового ставлення до всіх учасників суспільних відносин. З іншого - сама сутність принципу справедливості має бути з'ясованою задля визначення його співвідношення з іншими принципами у соціальній діяльності держави.

Принцип справедливості не має чіткого закріплення на рівні нормативно-правових актів у сфері соціального забезпечення. Однак загальнофілософське розуміння сутності справедливості дозволяє надавати характеристику та здійснювати оцінку дій органів державної влади, вчинюваних у сфері соціального забезпечення, з точки зору відповідності їх принципу справедливості. При цьому варто пам'ятати, що справедливість не є абсолютною категорією, її розуміння суттєво змінюється під впливом наступних факторів: розвиток економіки; рівень загальнолюдської цивілізації та правової культури; наявність значних соціальних, політичних та економічних потрясінь тощо.

Уявляється, що виявом «неабсолютності» принципу справедливості як принципу права соціального забезпечення є необхідність його врахування у процесі реалізації соціальних прав за умов зміни економічних можливостей суспільства.

З однієї точки зору, принцип справедливості у сфері права соціального забезпечення є універсальним. У ст. 46 Конституції України закріплено право громадян на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Із сутності даного припису Основного Закону вбачається, що будь-який громадянин України у випадку настання певних юридичних фактів, що обумовили відсутність в нього можливості самостійно забезпечувати своє існування, має право на отримання допомоги з боку держави. Це є справедливим з точки зору сутності соціальної держави та загальнолюдських ідеалів щодо взаємовідносин між суспільством та державою.

Виявом єдності принципу справедливості у сфері права соціального забезпечення є закріплення на нормативно-правовому рівні загальних соціальних стандартів та соціальних гарантій, що є однаковими для всіх громадян України. Відповідно до ст. 17 Закону України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» до основних державних соціальних гарантій включаються: 1) мінімальний розмір заробітної плати; 2) мінімальний розмір пенсії за віком; 3) неоподатковуваний мінімум доходів громадян; 4) розміри державної соціальної допомоги та інших соціальних виплат.

Однак законодавець вимушений диференціювати принцип справедливості, тобто «коригувати» його дію щодо окремих груп відносин. Пов'язано це, зокрема, зі зміною економічної ситуації в державі. Наприклад, у п. 4 Прикінцевих положень Закону України «Про Державний бюджет України на 2011 рік» було передбачено припис про те, що окремі види доплат за законами України «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи», «Про соціальний захист дітей війни», «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб», застосовуються у порядку та розмірах, встановлених Кабінетом Міністрів України, виходячи з наявного фінансового ресурсу бюджету Пенсійного фонду України на 2011 р. Рішенням Конституційного Суду України від 26 грудня 2011 р. № 20-рп/2011 вказане положення Закону України про Державний бюджет було визнано конституційним. На користь обґрунтування своєї позиції рішенням Конституційного Суду України було зазначено наступне. Передбачені законами соціально-

економічні права не є абсолютними. Механізм реалізації цих прав може бути змінений державою, зокрема через неможливість їх фінансового забезпечення шляхом пропорційного перерозподілу коштів з метою збереження балансу інтересів усього суспільства. Крім того, такі заходи можуть бути обумовлені необхідністю запобігання чи усунення реальних загроз економічній безпеці України. Отже, зміна механізму нарахування певних видів соціальних виплат та допомоги є конституційно допустимою до тих меж, за якими ставиться під сумнів сама сутність змісту права на соціальний захист.

УДК 349.3

**ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ
«ЗАКОНОДАВСТВО ПРО СОЦІАЛЬНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ»**

Ласько І. М.,

*асистент кафедри трудового, аграрного
та екологічного права юридичного факультету
Львівського національного університету ім Івана Франка*

Термін «законодавство» часто використовується як у нормативно-правових актах, так і в юридичній літературі. Однак, незважаючи на його поширеність, необхідно відмітити, що в юриспруденції немає єдиного підходу до визначення поняття, яке позначається цим терміном. Так, у юридичній літературі поняття «законодавство» розглядається в широкому та вузькому розумінні.

Законодавство в широкому розумінні – це система всіх прийнятих та впорядкованих державними органами, безпосередньо народом або уповноваженими суб'єктами нормативно-правових актів (законів та підзаконних нормативно-правових актів). Деякі науковці розглядають це поняття ще ширше. Зокрема, до законодавства вони відносять весь комплекс нормативно-правових актів (законів і підзаконних нормативно-правових актів), а також договорів та угод нормативного характеру.

У вузькому розумінні законодавство – це система всіх прийнятих парламентом або уповноваженими суб'єктами, у тому числі і народом на референдумі, законів. Отже, за цим підходом законодавство – це сукупність законів.

Звернувшись до вітчизняного законодавства, необхідно зауважити, що воно не містить нормативного визначення цього поняття. Лише Конституційний Суд України дає офіційне тлумачення терміна «законодавство», вжитого в ч. 3 ст. 21 Кодексу законів